

Evropska politika in prioritete predsedovanja Slovenije Svetu EU 2021 na področju digitalne preobrazbe

7

Pregled stanja in pričakovanja
nevladnih organizacij

Inštitut za elektronsko participacijo*

* mag. Simon Delakorda, Inštitut za elektronsko participacijo, avgust 2020.

Povzetek

Digitalna preobrazba se nanaša na gospodarske in družbene učinke digitizacije in digitalizacije. Prva pomeni tehnični proces pretvorbe analognih informacij v digitalno obliko, druga označuje tehnološko povzročene spremembe organizacijskih ali poslovnih procesov v industrijah, organizacijah, panogah ali na trgih. Evropska unija si prizadeva za politiko na področju digitalne preobrazbe, ki odraža evropske družbene vrednote, spodbuja vključenost in je združljiva z evropskim načinom življenja. Takšna digitalna kohezija Evrope je po mnenju evropskih političnih odločevalcev pogojena z digitalno in gospodarsko konkurenčno Unijo, katere ključna vzvoda sta digitalna suverenost in kibernetična varnost. Potrebam digitalnega trga prirojena digitalna preobrazba EU se kaže tudi na področju politike razvojnega sodelovanja, ki izhaja iz paradigme medvladnega gospodarskega sodelovanja pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja.

Aktualno nemško predsedovanje Svetu Evropske unije si je zastavilo ambiciozen digitalni dosje, ki sledi političnim usmeritvam nove strateške agende za obdobje 2019–2024 in sklepom Sveta »oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope«. Prvi del digitalnega dosjeja vključuje krizne politike in digitalna orodja za naslavljanje pandemije covid-19, drugi del zajema strateške prioritete na področju digitalne preobrazbe in digitalne suverenosti. Nemčija zagovarja digitalno preobrazbo, ki temelji na evropskih standardih, kot so večja trajnost, nižja poraba energije in virov, poštena konkurenca, socialna kohezija, varstvo potrošnikov, družbena odgovornost itd. Prizadevala si bo za uveljavljanje teh standardov pri digitalnem upravljanju notranjega trga, zagotavljanju dobrih delovnih pogojev in socialne varnosti ter posredovanju veščin in kompetenc za digitalno dobo. Na področju digitalne suverenosti so prioritete nemškega predsedovanja izgradnja evropske digitalne infrastrukture, širokopasovnih povezav, krepitev omrežnih zmogljivosti, kibernetične varnosti, skupna podatkovna politika ter evropska digitalna suverenost na davčnem in finančnem področju. Digitalizacija se navezuje tudi na krepitev odpornosti družbe v odnosu do lažnih in zavajajočih informacij na spletu, digitalne udeležbe državljanov ter vloge interneta pri dejavnostih civilne družbe in evropske javne sfere. Na področju razvojne politike je v načrtu Nemčije sprejetje skupne strategije EU-Afrika, ki bo vključevala partnerstvo za digitalno preobrazbo s poudarkom na vzpostavitvi enotnega afriškega digitalnega trga. Nemški digitalni dosje ima močno podporo v programu Digitalna Evropa, ki v sklopu »Enotni trg, inovacije in digitalno« predvideva 6,7 milijarde evra naložb za obdobje 2021–2027.

Nevladne organizacije in civilnodružbene skupine kritično ocenjujejo digitalni dosje nemškega predsedovanja z vidika digitalne obdavčitve, e-zasebnosti, zakonodajne preglednosti in pravičnega digitalnega partnerstva Afrika-Evropa. Najpogostejši očitki nemškemu predsedovanju EU se nanaša na podrejanje vplivu korporativnega lobiranja ključnih industrij in velikih podjetij na račun evropskega javnega interesa. Posledice korporativnega vpliva se kažejo v umiku nemške podpore evropski rešitvi za obdavčitev dohodkov digitalnih korporacij ter odsotnosti rezervnega načrta za primer propada pogajanj na ravni OECD. Na področju e-zasebnosti ima nemška vlada dokaj naklonjeno stališče do zaščite uporabnikov, še vedno pa ostaja dovzetna za interese oglaševalske industrije s tem, ko podpira sporne sledilne zidove. Zato je pomembno, da nemško predsedovanje doseže soglasje, ki se bo zavzemalo za večjo zaščito e-zasebnosti evropskih državljanov. V povezavi s preglednostjo predsedovanja Svetu EU je Evropski parlament pozval Nemčijo, da zagotovi večjo zakonodajno preglednost odločanja v Svetu EU, preglednost lobiranja, nova pravila in kulturo preprečevanja čezmernega korporativnega vpliva na predsedovanje EU ter zavrne vsa korporativna sponzorstva za predsedovanje EU. Nemčija se ni odzvala na poziv Evropskega parlamenta. Na področju

razvojnega sodelovanja je Združenje nemških razvojnih in humanitarnih nevladnih organizacij izpostavilo nujnost pravične in varne digitalizacije v partnerstvu Afrika-Evropa. Združenje predlaga tretjo pot na področju digitalizacije, ki bo osredotočena na demokracijo, participacijo in zaščito naravnih virov, spodbujala skupno dobro in trajnostni gospodarski razvoj Afrike. V ta namen poziva nemško predsedovanje, da vzpostavi mrežo za digitalno pravosodje na vrhu Afriška unija-Evropska unija, spodbuja širše zavezništvo za digitalne veščine in podpre lokalne digitalne pobude civilne družbe v Afriki.

Slovenija bo v drugi polovici 2021 prevzela predsedovanje Svetu EU. Programski okvir predsedovanja na področju digitalizacije določata skupni 18-mesečni program Nemčije, Portugalske in Slovenije ter 6-mesečni program s prednostnimi nalogami. Vlada Republike Slovenije je septembra 2019 sprejela osnutek prednostnih nalog predsedovanja Svetu EU, ki vključuje digitalizacijo in razvoj umetne inteligence. V zvezi z njima želi Slovenija odpreti razpravo o različnih vidikih digitalizacije, izzivih za znanost, potencialu za podjetja, mesta, vasi in potrošnike ter o etičnem in regulativnem vidiku, ki temelji na varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Slovenija si bo prizadevala tudi za krepitev sodelovanja EU na področju odvrčanja terorističnih, kibernetičnih in informacijskih napadov ter hibridnih delovanj.

Pri podedovanih digitalnih dosjeh in predloženih aktih Evropske komisije mora Slovenija slediti načelu evropskega pristopa k digitalni preobrazbi s poudarkom na digitalni koheziji. To pomeni, da si mora prizadevati za soglasje držav članic o čim večji zaščiti e-zasebnosti evropskih državljanov, vzpostavitev evropske obdavčitve dohodkov digitalnih korporacij, sprejem na etiki utemeljene regulacije umetne inteligence, sprejem priporočil za učinkovito preprečevanje sovražnega govora na spletu in družbenih omrežjih, pripravo političnih ukrepov za doseganje okoljskih ciljev EU s pomočjo digitalizacije, sprejem skupnega evropskega okvira za varen dostop in izmenjavo elektronskih zdravstvenih kartotek, sprejem političnih ukrepov za doseganje enake zastopanosti žensk in moških na trgu dela, ki ga digitalno preoblikujeta umetna inteligenca in platformno delo ter sprejem globalne digitalne razvojne strategije, ki bo upoštevala priporočila civilne družbe za pravično digitalno partnerstvo Afrika-Evropa.

Poleg tega ima Slovenija priložnost, da v času predsedovanja Svetu EU izpostavi družbene vidike digitalizacije, ki se nanašajo na zaupanje ljudi v digitalne tehnologije. V okviru digitalnega dosjeja, ki bo imel poudarek na digitalni koheziji, bi morala Slovenija izvesti naslednje aktivnosti:

- 1) organizacijo večdeležniške konference z naslovom Zaupanje družbe v digitalne tehnologije, ki bi oblikovala politično deklaracijo za krepitev digitalne kohezije EU s poudarkom na opolnomočenju ljudi za naslavljanje gospodarskih, socialnih in okoljskih vidikov digitalnih tehnologij,
- 2) oblikovanje politične pobude za dopolnitev Indeksa digitalnega gospodarstva in družbe s komponento, ki bo merila kakovost življenja v digitalnih družbah držav članic EU,
- 3) zagovarjanje interesov manjših držav članic v povezavi z digitalno suverenostjo (jezikovna enakopravnost in enak dostop za uporabnike internetnih platform in digitalnih storitev) in
- 4) pripravo političnih ukrepov za izboljšanje preglednosti delovanja Sveta EU z uporabo digitalnih orodij.

Predlagane dopolnitve digitalnega dosjeja slovenskega predsedovanja Svetu EU bodo imele naslednje tri pričakovane učinke:

- 1) Slovenija se bo predstavila kot država članica, ki zagovarja digitalno kohezivnost ter predlaga ustrezne politične rešitve za trajnostno digitalno preobrazbo EU,

- 2) ambiciozen digitalni dosje na evropski ravni bo spodbudil politične odločevalce v Sloveniji, da oblikujejo nacionalni politični konsenz o dolgoročnih vsebinskih in organizacijskih okvirih digitalne preobrazbe Slovenije in
- 3) izzivi trajnostne digitalizacije in zaupanja v digitalne tehnologije so področja, ki bodo prispevala k povezovanju različnih deležnikov in spodbudila čezsektorsko sodelovanje.

Vsebina

1. Politika digitalizacije v Evropski uniji	4
2. Digitalne prioritete Sveta EU (1. Julij 2020–31. december 2021)	9
3. Pričakovanja do slovenskega digitalnega dosjeja	15
4. Informiranje javnosti in vključevanje civilne družbe	19
5. Zaključek	22

1. Politika digitalizacije v Evropski uniji

Splošno politično usmeritev in prednostne cilje Evropske unije določa Evropski svet¹. Aktualna politična agenda Evropskega sveta in smernice za delovne programe drugih institucij EU so opredeljeni v dokumentu »Nova strateška agenda za obdobje 2019–2024«². Agenda vključuje dve področji digitalizacije, in sicer *digitalno preobrazbo* v okviru prednostne naloge »Razvoj naše gospodarske osnove: evropski model za prihodnost« in *kibernetsko varnost* v okviru prednostne naloge »Zaščita državljanov in svoboščin«. Evropski svet v okviru prvega področja določa politiko na področju digitalne preobrazbe, ki bo odražala evropske družbene vrednote, spodbujala vključenost in ostala združljiva z evropskim načinom življenja. Svet se zavzema za digitalno suverenost Evrope in pravično udeležbo pri koristih digitalnega razvoja. V povezavi s slednjim bo EU dejavna pri vseh vidikih digitalne revolucije in umetne inteligence (infrastrukturi, povezljivosti, storitvah, podatkih, ureditvi in naložbah). Za takšen pristop je potreben razvoj storitvenega gospodarstva in splošno uvajanje digitalnih storitev. Na področju kibernetske varnosti bo EU zaščitila evropske družbe pred zlonamernimi kibernetskimi dejavnostmi, hibridnimi grožnjami in dezinformacijami, za katerimi stojijo sovražne države in nedejavni akterji.

Aktualne prednostne usmeritve EU na področju digitalizacije je Svet Evropske unije³ določil 7. junija 2019 v sklepih o prihodnosti visoko digitalizirane Evrope po letu 2020 z naslovom »Krepitev digitalne in gospodarske konkurenčnosti v Uniji ter digitalna kohezija«⁴. Za državljane in civilno družbo v Evropski uniji so neposredno zadevni sklepi, ki opredeljujejo naslednje prednostne naloge v povezavi z *digitalno kohezijo*:

- primerjalna prednost EU je v trajnostnem, na človeka osredotočenem digitalnem gospodarstvu;
- vsi evropski državljani morajo imeti širše koristi zaradi digitalizacije, nihče ne sme biti zapostavljen v digitalni preobrazbi;
- treba je premostiti digitalni razkorak ter spodbujati socialno in ekonomsko vključenost, učinkovitost in inovativnost, priključevati manj povezane regije, industrije, uprave in državljane, vključno tiste z nizkimi dohodki, s podeželja in iz regionalno oddaljenih skupnosti;
- državljane je treba opolnomočiti za uporabo naprednih digitalnih aplikacij in infrastrukture ter spodbujati dostopnost ob zagotavljanju spoštovanja njihovih pravic do zasebnosti, zaupnosti elektronskih komunikacij in zaščite osebnih podatkov;
- zagotovljen mora biti razvoj digitalnih veščin v korist vseh, ki bo preprečeval digitalni razkorak in ustvaril pogoje za bolj vključujočo digitalno ekonomijo;
- pri razvoju in uporabi umetne inteligence sta pomembna celostno spoštovanje pravic evropskih državljanov ter krepitev zaupanja potrošnikov in uporabnikov z vzpostavitev etičnih smernic;

1 Evropski svet je ena od sedmih uradnih institucij EU, ki ga sestavljajo voditelji držav ali vlad držav članic EU, predsednik Evropskega sveta in predsednik Evropske komisije (<https://www.consilium.europa.eu/sl/>).

2 Evropski svet. 2019. *Nova strateška agenda za obdobje 2019–2024*. Dostopno prek <https://www.consilium.europa.eu/sl/european-council/role-setting-eu-political-agenda/>.

3 Svet Evropske unije sestajajo ministri vsake države EU, pristojni za področne politike, o katerem se razpravlja, usklajuje in sprejema odločitve. Svet EU je skupaj z Evropskim parlamentom glavno zakonodajno telo Evropske unije (<https://www.consilium.europa.eu/sl/>).

4 Svet Evropske unije. 2019. *Sklepi o prihodnosti visoko digitalizirane Evrope po letu 2020: »Krepitev digitalne in gospodarske konkurenčnosti v Uniji ter digitalna kohezija«*. Dostopno prek <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2019/06/07/post-2020-digital-policy-council-adopts-conclusions/>.

- prizadevati si je treba za razvoj gigabitne družbe prek fiksnih in mobilnih ultra hitrih širokopasovnih povezav, ki bodo v celoti dostopne in široko uporabljene s strani državljanov.

1.1. Vpliv pandemije covid-19

Svet Evropske unije je med hrvaškim predsedovanjem sprejel sklepe o oblikovanju digitalne prihodnosti Evrope, v katerih obravnava vprašanja v zvezi z izvajanjem digitalne strategije EU. V sklepih je poudarjen tudi pomen digitalne preobrazbe pri naslavljanju pandemije covid-19 in njena ključna vloga pri okrevanju. Sklepi »Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope«⁵ sledijo sklepom Sveta EU iz leta 2019, pri čemer so vključeni naslednji vidiki digitalizacije, ki se nanašajo na evropske državljane in civilno družbo:

- uvodne splošne usmeritve priznavajo pomen digitalnih tehnologij pri spodbujanju skupnega dobrega, boljšega vključevanja državljanov in spodbujanja tehnološko nevtralnega skupnega digitalnega trga;
- mobilne aplikacije, ki podpirajo sledenje stikov in opozarjanje zaradi virusa covid-19, morajo vključevati vsa jamstva za spoštovanje temeljnih pravic, prav tako je treba posvetiti pozornost dostopu do operacijskih sistemov in njihovi interoperabilnosti;
- na področju podatkov in oblaka je treba evropsko podatkovno gospodarstvo razvijati na človeka osredotočen način in v skladu s skupnimi vrednotami EU, človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami, ki temeljijo na interesih evropskih državljanov;
- na področju umetne inteligence je treba spodbujati pristop k politiki o umetni inteligenci, ki bo etičen in po meri človeka;
- na področju kibernetске varnosti je poudarjen pomen izobraževanja državljanov EU z ustreznimi programi digitalnih znanj in spretnosti za blažitev kibernetских groženj;
- na področju okoljske trajnosti je treba premostiti vrzel med zeleno in digitalno preobrazbo, zmanjševati okoljski odtis IKT sektorja, okrepiti zmogljivosti za popravilo elektronskih naprav ter spodbujati k uporabi izdelkov iz ponovne uporabe;
- v povezavi z aktom o digitalnih storitvah je treba izboljšati varnost državljanov in zaščititi njihove pravice na digitalnem področju na enotnem trgu z učinkovitimi in sorazmernimi ukrepi proti nezakonitim spletnim dejavnostim in vsebinam, širjenju sovražnega govora in dezinformacij na spletu, obenem pa zagotoviti varstvo temeljnih pravic, zlasti svobode izražanja na odprtem, svobodnem in varnem internetu (tudi v povezavi z medijsko politiko);
- na področju elektronske identifikacije in storitev zaupanja je treba vsem Evropejcem dati na voljo splošno uporabne, varne in interoperabilne digitalne identitete za varne javne in zasebne spletne transakcije;
- na področju javne uprave je treba zaradi krize covid-19 razviti spletne javne storitve, ki bodo državljanom omogočile stike z javnimi organi na daljavo ter okrepiti digitalno upravo ob upoštevanju e-vključevanja vseh državljanov, zagotavljanja enake obravnave in enakih pravic dostopa;

5 Svet Evropske unije. 2020. *Sklepi Sveta o oblikovanju digitalne prihodnosti Evrope*. Dostopno prek <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2020/06/09/shaping-europe-s-digital-future-council-adopts-conclusions/>.

- na področju znanja in spretnosti ter izobraževanja je epidemija covid-19 pokazala na potrebo državljanov po digitalnem znanju in spretnostih za prilagoditev na delo na daljavo in druge načine digitalnega sodelovanja (sprejeti je treba ukrepe, s katerimi bi se delež prebivalstva EU z osnovnim digitalnim znanjem in spretnostmi ter kompetencami lahko povečal s trenutnih 57 odstotkov na 65 odstotkov do leta 2025).

1.2. Normativni program EU

Digitalna strategija Evropske unije⁶, ki izhaja iz političnih smernic Evropskega sveta in sklepov Sveta EU, predstavlja eno izmed šestih prednostnih nalog Evropske komisije v obdobju 2019–2024. Strategija temelji na naslednjih treh stebrih⁷: 1) Tehnologija, ki deluje za ljudi, 2) Pravično in konkurenčno digitalno gospodarstvo in 3) Odprta, demokratična in trajnostna družba. Dodatna pozornost strategije je namenjena vlogi Evrope kot globalne voditeljice na področju digitalnega gospodarstva.

Evropska komisija, ki je odgovorna za pripravo predlogov nove evropske zakonodaje in izvaja odločitve Evropskega parlamenta in Sveta EU, načrtuje več zakonodajnih in političnih dokumentov v zvezi z upravljanjem digitalne strategije⁸. Tabela št. 1 prikazuje normativni program za izvajanje Digitalne strategije Evropske unije za obdobje 2020–2021⁹.

Tabela št. 1: Normativni program za izvajanje Digitalne strategije Evropske unije za obdobje 2020–2021.

Področje	Dokument	Vsebina	Časovnica
spletne platforme	Akt o digitalnih storitvah	varnost na spletu, svoboda izražanja, pravičnost in enaki konkurenčni pogoji v digitalnem gospodarstvu	sprejetje do konca leta 2020 (Evropska komisija)
	dogovor EU institucij o regulaciji terorističnih vsebin na spletu	preprečevanje širjenja in odstranjevanje terorističnih vsebin na spletu	Nemško predsedovanje Svetu EU si prizadeva prekiniti zastoj pogajanj med EU institucijami.
	zakonodajna pobuda za preprečevanje spletnih zlorab otrok	ukrepi za odkrivanje, odstranjevanje in prijavljanje spletnih zlorab otrok	sprejetje v letu 2021 (Evropska komisija)

6 Evropska komisija. *Evropa, pripravljena na digitalno dobo*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_sl.

7 Evropska komisija. *Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europe-digital-future_sl.

8 Evropska komisija. 2020. *Communication: Shaping Europe's digital future*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf.

9 Povzeto in dopolnjeno po Samuel Stolton. 2020. *Digital Agenda: Autumn/Winter Policy Briefing*. Dostopno prek <https://www.euractiv.com/section/digital/news/digital-agenda-autumn-winter-policy-briefing/>.

Področje	Dokument	Vsebina	Časovnica
podatki	zakonodajni okvir za upravljanje skupnih evropskih podatkovnih prostorov	vzpostavitev devetih skupnih EU podatkovnih prostorov po sektorjih (zdravstvo, kmetijstvo, energetika itd.)	sprejetje konec leta 2020 (Evropska komisija)
	izvedbeni akt o naborih podatkov velike vrednosti	ponovna uporaba večje količine visokokakovostnih podatkov javnega sektorja	sprejetje v prvem četrtnem letu 2021 (Evropska komisija)
	Akt o podatkih	spodbujanje souporabe podatkov med podjetji in državnimi upravami za namene javnega interesa	sprejetje v letu 2021 (Evropska komisija)
	Memorandum o soglasju med državami članicami na področju evropskih storitev v oblaku	krepitev sinergij med evropsko federacijo za oblačne storitve in pobudami držav članic (Gaia-X)	sprejetje v tretji četrtini leta 2020 (Evropska komisija in Svet EU)
	Uredba o spoštovanju zasebnega življenja in varstvu osebnih podatkov na področju elektronskih komunikacij (eZasebnost)	zaščita podatkov, ki se posredujejo prek elektronskih komunikacij	Nemško predsedovanje Svetu EU si prizadeva za doseg soglasja o členih 6 (dostop do podatkov brez strinjanja uporabnikov) in 8 (zaščita informacij o terminalski opremi uporabnikov).
	nov dogovor med EU in ZDA o zasebnostnem ščit	Sodišče EU je s sodbo izreklo, da zasebnostni ščit EU-ZDA ne zagotavlja ustreznega varstva glede na vrednote temeljnih pravic in svoboščin državljanov in prebivalcev EU.	Pogovori med Evropsko komisijo in Ministrstvom za trgovino ZDA o novem dogovoru so na začetku.
	prenova evropske strategije interoperabilnosti za evropske javne storitve	skupni standardi za varne in čezmejne podatkovne tokove in storitve javnega sektorja	sprejetje v letu 2021 (Evropska komisija)
	revizija uredbe o elektronski identifikaciji in storitvah zaupanja	pravila za e-storitve zaupanja, elektronske podpise in žige in avtentikacijo spletišč	sprejetje konec leta 2020 (Evropska komisija)
tehnologije	Bela knjiga o umetni inteligenci	Evropska komisija bo pripravila nadaljnje ukrepanje v zvezi z zakonodajnim okvirom za zaupanja vredno umetno inteligenco.	prvo četrtnje 2021 (Evropska komisija)
	Strategija za kibernetiko varnost in predlog direktive o varnosti omrežij in informacij	preprečevanje kibernetičnih motenj in napadov ter zagotavljanje varnega in zaupanja vrednega digitalnega okolja po vsej EU	sprejetje konec leta 2020 (Evropska komisija)
telekomunikacije	posodobljen akcijski načrt za 5G in 6G omrežja	vzpostavitev neprekinjene 5G pokritosti v urbanih območjih in ob glavnih transportnih poteh	v letu 2021 (Evropska komisija)
	pregled in podaljšanje uredbe o gostovanju v mobilnih komunikacijskih omrežjih	dostop do mobilnih storitev na potovanjih v EU/EEA brez dodatnih stroškov	sprejetje konec leta 2020 (Evropska komisija)
finance	potrditev večletnega finančnega okvira EU	Finančni okvir opredeljuje porabo evropskih sredstev na digitalnih področjih v okviru programa Obzorje Evropa, instrumenta za povezovanje Evrope in programa Digitalna Evropa.	v letu 2020 (Evropski parlament)
	predlog za uvedbo digitalnega davka	V primeru propada globalnega dogovora o digitalnem davku bo Evropska komisija pripravila evropski predlog.	prva četrtina leta 2021

Področje	Dokument	Vsebina	Časovnica
demokracija in mediji	Akcijski načrt za demokracijo	integriteta volilnega procesa (politično oglaševanje na spletu), načini za zagotavljanje svobodnih in poštenih volitev, krepitev medijske svobode in pluralnosti medijev ter boj proti dezinformacijam	sprejetje do konca leta 2020 (Evropska komisija)
veščine	posodobljen akcijski načrt za digitalno izobraževanje	ukrepi za odpravo razkoraka v digitalnih veščinah in udejanjanje digitalne pismenosti za vse na podlagi izkušenj s koronavirusno krizo ter prihodnost digitalnega izobraževanja	sprejetje v tretji četrtini leta 2020 (Evropska komisija)

1.3. Politika digitalizacije na področju razvojnega sodelovanja

Svet Evropske unije v sklepih o oblikovanju digitalne prihodnosti Evrope poudarja, da lahko močan digitalni element v sosedski in razvojni politiki EU omogoči trajnostni razvoj v partnerskih državah. V zvezi s tem pozdravlja zavezanost k dejavnemu spodbujanju evropskih digitalnih standardov in vrednot po svetu. Sporočilu Evropske komisije o oblikovanju digitalne prihodnosti Evrope¹⁰ vključuje podporo digitalni preobrazbi v Afriki, ki se nanaša na vzpostavitev enotnega afriškega digitalnega trga, v sklopu novega večletnega finančnega okvira EU. Evropska komisija bo v povezavi z uveljavljanjem evropskega pristopa k digitalni preobrazbi na mednarodni ravni pripravila strategijo za globalno digitalno sodelovanje, ki bo zrcalila zavezanosti EU Agendi za trajnostni razvoj 2030 in usmeritve komisije »Digital4Development«.

1.3.1. Digital4Development

Evropska komisija je leta 2017 oblikovala delovni dokument »Digitalno za razvoj« (Digital4Development)¹¹, ki podaja okvir za učinkovito vključevanje digitalnih tehnologij in storitev v razvojno politiko Evropske unije s ciljem doseči trajnostne razvojne cilje. Pristop »digitalno za razvoj« v povezavi z devetimi razvojnim ciljem¹² ter cilji na področju podnebnih sprememb, enakosti spolov in opolnomočenja žensk, razvoja zasebnega sektorja, izobraževanje ter zdravja, temelji na naslednjih štirih prioritetnih področjih:

- spodbujanje dostopa do cenovno sprejemljive in varne širokopasovne povezave ter do digitalne infrastrukture, vključno s potrebnimi zakonodajnimi reformami;
- krepitev digitalne pismenosti in veščin;
- podpora digitalnemu podjetništvu in ustvarjanju delovnih mest;
- širjenje uporabe digitalnih tehnologij kot dejavnika trajnostnega razvoja.

Evropska unija je od leta 2007 namenila digitalnim projektom v partnerskih državah približno 460 milijonov evrov (Digital4Development, str. 8). Izkušnje pri izvajanju projektov izpostavljajo pomen prilagojenih upravljavskih pristopov, ki upoštevajo lokalne okoliščine ter geografske, kulturne in organizacijske posebnosti držav. Evropska

¹⁰ Evropska komisija. 2020. *Shaping Europe's digital future*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_3.pdf.

¹¹ Evropska komisija. 2019. *Digital4Development: mainstreaming digital technologies and services into EU Development Policy*. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2017/EN/SWD-2017-157-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

¹² Cilj 9. Zgraditi vzdržljivo infrastrukturo, spodbujati vključujočo in trajnostno industrializacijo ter pospeševati inovacije. Dostopno prek <https://www.un.org/sustainabledevelopment/infrastructure-industrialization/>.

komisija se pri vključevanju digitalnih tehnologij v razvojno politiko EU osredotoča na Afriko, v kateri je digitalni razkorak največji, in na posamezne afriške države, ki imajo oblikovan interes in soglasje lokalnih javnih in zasebnih partnerjev.

1.3.2. Delovna skupina EU-Afriška unija za digitalno gospodarstvo

Evropska komisija in Komisija Afriške unije sta decembra 2018 vzpostavili delovno skupino za digitalno gospodarstvo¹³. Delovna skupina je na Digitalni skupščini junija 2019 v Bukarešti predstavila poročilo za digitalno preobrazbo Afrike¹⁴ prek vzpostavitve enotnega afriškega digitalnega trga. Na podlagi poročila je Evropska komisija oblikovala naslednje politične usmeritve¹⁵:

- podpora digitalnemu povezovanju afriškega kontinenta pod vodstvom Afriške unije;
- podpora vzpostavljanju širokopasovne povezljivosti in zagotavljanju neposredne povezave z EU prek čezmejnega hrbtničnega omrežja;
- pomoč afriškim partnerjem pri opremljanju mladih z digitalnimi veščinami za prihodnost;
- razvoj potencialov afriških digitalnih podjetnikov za ustvarjanje trajnostnih delovnih mest;
- naložbe v vzpostavitev digitalnih storitev eUprave, eIzobraževanja, eZdravja, eTrgovine, eKmetijstva ali finančnih tehnologij, ki bodo omogočale vključenost, učinkovitost, preglednost in boljše storitve za državljanje.

1.3.3. Stičišče za digitalno partnerstvo

Evropska komisija bo v letu 2021 nadgradila prizadevanja za vključevanje digitalnih tehnologij v razvojno politiko z oblikovanjem Stičišča za digitalno partnerstvo. Cilj stičišča bo vzpostaviti in utrditi celosten pristop EU k spodbujanju evropskih vrednot na področju digitalizacije in v ta namen pritegniti države članice, civilnodružbene organizacije, finančne institucije in stroko. Pri tem se navezuje na zunanje politično perspektivo Evropske digitalne strategije¹⁶, ki želi vzpostaviti Evropo kot globalnega digitalnega igralca¹⁷.

2. Digitalne prioritete Sveta EU (1. Julij 2020–31. december 2021)

Predsedstva Nemčije, Portugalske in Slovenije so pripravila osemnajstmesečni program¹⁸, v katerem so opredeljene teme in najpomembnejša vprašanja, ki bodo v danem 18-mesečnem obdobju obravnavana v Svetu Evropske unije. Program trojke predsedstev sledi političnim usmeritvam Nove strateške agende za obdobje 2019–2024, pri čemer je v izhodišče postavljen odziv na pandemijo covid-19. Na področju digitalnih prioritet je program usmerjen v uresničevanje sklepov o oblikovanju digitalne prihodnosti

13 EU-AU Digital Economy Task Force. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/africa>.

14 Evropska komisija. *New Africa-Europe Digital Economy Partnership*. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/new-africa-europe-digital-economy-partnership-report-eu-au-digital-economy-task-force>.

15 Evropska komisija. *Digital Transformation in Africa*. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/africa>.

16 Evropska komisija. *Foreign Policy*. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/foreign-policy>.

17 Evropska komisija. *Europe as a global digital player*. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/europe-global-digital-player>.

18 Svet Evropske unije. 2020. *Napredek pri uresničevanju strateške agende - osemnajstmesečni program Sveta (1. julij 2020 – 31. december 2021)*. Dostopno prek <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8086-2020-REV-1/sl/pdf>.

Evrope, ki so bili sprejeti na junijskem Svetu EU. Prioritete Sveta so zajete v digitalnem dosjeju Nemčije, ki je 1. julija 2020 nastopila kot prva država v trojki predsedstev.

2.1. Dosjeji nemškega predsedovanja

Zvezna republika Nemčija je prva država članica Evropske unije, ki je predsedovanje Svetu EU prevzela v spremenjenih evropskih in svetovnih okoliščinah zaradi posledic pandemije covid-19. Prvo vodilo nemškega vodenja EU je zato »trajno premagovanje pandemije covid-19 in okrevanje gospodarstva«. Temu so prilagojene tako vsebinske prioritete predsedovanja kot tudi njihovo izvajanje.

Nemčija v okviru drugega vodila svojega programa predsedovanja¹⁹ (»močnejša in bolj inovativna Evropa«) namenja področju digitalizacije veliko pozornosti. Področje zajema več prioritet, katere lahko poenostavljeno razdelimo v dve skupini; v prvo skupino, tj. »krizno digitalizacijo«, sodijo politike in digitalna orodja kot odgovor na pandemijo covid-19, medtem ko drugo skupino, tj. »strateško digitalizacijo«, sestavljajo prioritete digitalizacije, ki sledijo razvojnim usmeritvam voditeljev držav in vlad članic EU v novi strateški agendi 2019–2024²⁰. Obe skupini prioritet se v programu predsedovanja prepletata in sestavljata obsežen »digitalni dosje«, katerega pogloblitve vsebine predstavljamo v nadaljevanju.

2.1.1. Krizne politike in orodja digitalizacije

Nemško predsedovanje postavlja trajnostno gospodarsko in socialno okrevanje v središče evropskega odgovora na koronapandemijo. Pri tem je digitalizaciji namenjena osrednja vloga v povezavi z enotnim digitalnim trgom, krepitvijo konkurenčnosti in inovativnosti²¹. Programu Digitalna Evropa je v sklopu »Enotni trg, inovacije in digitalno« v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027 namenjenih 6,7 milijarde evra²². Pri razvoju digitalnih orodij²³ si bo Nemčija prizadevala za uveljavitev sistema za spremljanje stikov z okuženo osebo, ki bo deloval v celotni Evropski uniji²⁴. Prav tako želi razviti skupni evropski digitalni sistem za zgodnje opozarjanje pred boleznimi in rešitve za izvajanje digitalnega izobraževanja (platforma Europass). Predsedovanje se bo zavzemalo za krepitev odpornosti družbe v odnosu do lažnih in zavajajočih informacij na spletu.

2.1.2. Strateške prioritete digitalizacije

V uvodu programa nemškega predsedovanja je digitalizacija postavljena ob bok »velikim procesom prehoda, ki zaznamujejo naš čas«, kot so podnebne spremembe in spremembe na področju dela. Nemčija naslavlja strateške prioritete digitalizacije v naslednjih dveh razsežnostih: *digitalna preobrazba* in *digitalna (tehnološka) suverenost*. Prva

19 Program nemškega predsedovanja Svetu EU »Skupaj za ponovno okrepitev Evrope« je dostopen na povezavi <https://www.eu2020.de/blob/2365886/e92f926aac681fafa75da6500ead06b/pdf-programm-sl-data.pdf>.

20 Evropski svet. 2019. *Nova strateška agenda za obdobje 2019–2024*. Dostopno prek <https://www.consilium.europa.eu/media/39935/a-new-strategic-agenda-2019-2024-sl.pdf>.

21 Več v dosjeju »Competition drives prosperity«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/competitiveness-eu-prosperity-mobility/2352830>.

22 Evropski svet. 2020. *Sklepi o načrtu okrevanja in večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027*. Dostopno prek <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2020/07/21/european-council-conclusions-17-21-july-2020/>.

23 Razširjen pregled digitalnih rešitev med koronavirusno krizo je dostopen na spletni strani Evropske komisije https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/digital_sl.

24 Več v dosjeju »What Europe can learn from the COVID-19 pandemic«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/eu-lessons-learned-coronavirus-pandemic/2352764>.

opredeljuje karakter digitalizacije Evrope, druga pa tehnologije digitalizacije. V obeh pogledih je ambicija nemškega predsedovanja uveljavljanje t. i. evropskega pristopa na področju novih tehnologij tako na mednarodni kot evropski ravni.

2.1.3. Digitalna preobrazba

Nemčija zagovarja digitalno preobrazbo, ki v izhodišče digitalizacije družbe ter organizacijskih in poslovnih procesov postavlja evropske vrednote in temeljne pravice. Družbeni in ekonomski učinki digitalizacije morajo slediti skupnim evropskim standardom in normam, kot so večja trajnost, čim nižja poraba energije in virov, poštena konkurenca, socialna kohezija, zaščita potrošnikov²⁵, družbena odgovornost itd. Nemško predsedovanje si bo prizadevalo za uveljavljanje teh načel pri digitalnem upravljanju notranjega trga (npr. boljši predpisi o odgovornosti in varnosti platform ter digitalnih storitev, dostava spletnega nakupa v razumnem roku, varstvo intelektualne lastnine, pravica do pravičnega dostopa, vzpodbujanje ustvarjalnosti). V okviru izvajanja strategije Evropske unije v digitalni dobi bo pozornost namenjena zagotavljanju dobrih delovnih pogojev in socialne varnosti za nove oblike dela ter posredovanje veščin in kompetenc za digitalno dobo (digitalno izobraževanje). Nemčija si v svojem programu prizadeva za digitalno preobrazbo, ki je usmerjena v splošno blaginjo, osredotočena na ljudi in upošteva svobodno demokratično družbo.

2.1.4. Digitalna (tehnološka) suverenost

Vprašanje digitalne in tehnološke suverenosti je rezultat zavedanja držav članic, da Evropska unija v primerjavi z ZDA in Kitajsko zaostaja v razvoju tehnologij, kot so 5G omrežja, računalništvo v oblaku, umetna inteligenca, kvantno računalništvo itd. Te tehnologije so ključnega pomena za ohranjanje konkurenčnosti v podatkovni ekonomiji. Pandemija covid-19 je dodatno izpostavila odvisnost Evropske unije od digitalnih infrastruktur, platform in storitev, ki jih upravljajo ameriška in kitajska tehnološka (internetna) podjetja. S tem so povezana tudi tveganja na področju zasebnosti in varnosti evropskih uporabnikov in ranljivost demokratičnih sistemov držav članic na vplive družbenih omrežij. Digitalna (tehnološka) suverenost predstavlja usmeritev, za katero si Nemčija želi, da bi postala »vodilni motiv evropske digitalne politike«²⁶. Izvajanje te usmeritve je v programu predsedovanja opredeljeno z naslednjimi prioritetami: vzpostavitev skupnega razumevanja digitalne suverenosti med državami članicami, krepitev evropskih digitalnih zmogljivosti (kompetence za digitalne ključne tehnologije, izgradnja evropske digitalne infrastrukture, širokopasovnih povezav, krepitev omrežnih zmogljivosti ter kibernetске varnosti²⁷) in skupna podatkovna politika (pravila in smernice za varstvo in zanesljivost podatkov, primerna raba podatkov velike vrednosti, skupni evropski podatkovni prostori kot npr. Gaia-X). Nemško predsedovanje si bo prizadevalo za evropsko digitalno suverenost na davčnem (pravična in pregledna obdavčitev na globalni ravni glede na izvor dobičkov) in finančnem področju (regulacija čezmejnih digitalnih finančnih storitev in kripto sredstev)²⁸.

25 Več v dosjeju »Consumer protection«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/consumer-protection/2358780>.

26 Več v dosjeju »Strengthening Europe's digital and technological sovereignty«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/eu-digitalisation-technology-sovereignty/2352828>.

27 Več v dosjeju »Strengthening the security of citizens«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/strengthening-the-security-of-citizens/2356974>.

28 Več v dosjeju »Modern financial systems for modern times«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/financial-policy-tax-eu-digitalisation/2352832>.

2.1.5. Digitalizacija v luči razvojnega sodelovanja

Dosjeji nemškega predsedovanja na področju razvojne politike v povezavi z digitalizacijo načrtujejo sprejetje skupne strategije EU-Afrika²⁹. Cilj strategije bo vzpostaviti partnerstvo, ki bo med drugim zajemalo področje digitalne preobrazbe s poudarkom na vzpostavitvi enotnega afriškega digitalnega trga. Pri tem bo Evropska unija podpirala Afriško unijo, države in podjetja pri digitalni integraciji afriške celine, uvajanju dostopnih širokopasovnih povezav, učenju digitalnih veščin za mlade, vzpostavljanju trajnostnih digitalnih delovnih mest, uvajanju digitalnih storitev eUprave, eIzobraževanja, eZdravja, eTrgovine in eKmetijstva³⁰. Program nemškega predsedovanja posebej izpostavlja priložnosti, ki jih ponuja digitalizacija, na primer s spodbujanjem digitalnih znanj in spretnosti ter trgov v Afriki, ki temeljijo na podatkih.

2.1.6. Demokracija in civilna družba v digitalni dobi

Digitalizacija se v programu nemškega predsedovanja navezuje tudi na demokracijo in civilno družbo. Na podlagi izkušenj s pandemijo covid-19 se bo Nemčija zavzemala za krepitev odpornosti družbe v odnosu do lažnih in zavajajočih informacij na spletu, ki polarizirajo družbene razprave in jih povzročajo zunanji akterji in usmerjene dezinformacije³¹. V kontekstu strategije Evropske unije v digitalni dobi bo pozornost namenjena digitalni udeležbi državljanek in državljanov ter demokratizaciji interneta kot skupni evropski vrednoti. Digitalni vidiki demokracije in civilne družbe so neposredno povezani s tretjim vodilom nemškega predsedovanja »pravična Evropa«. To vodilo izpostavlja pomen dejavne civilne družbe, podporo njenim aktivnostim in potrebo po evropski javni sferi, ki živi v kulturni in medijski raznolikosti. Osrednjega pomena ostaja zagotavljanje svobode izražanja in pluralnosti medijev. Nemško predsedovanje želi o teh vsebinah razpravljati na ravni Evropskega sveta v povezavi z akcijskim načrtom Komisije za evropsko demokracijo ter v okviru konference o prihodnosti Evrope³².

2.2. Izzivi nemškega digitalnega dosjeja

Nevladni organizaciji Corporate Europe Observatory in LobbyControl v poročilu o korporativnem lobiranju in nemškem predsedovanju EU³³ opozarjata na vpliv velikih podjetij na nemško vlado. V poročilu zajete študije primera prikazujejo, kako pogosto so nemška ministrstva pripravljena podpirati in zagovarjati interese ključnih (domaćih) industrij in podjetij na račun evropskega javnega interesa. V povezavi s pritiski korporativnega lobiranja sta v poročilu izpostavljeni dve področji digitalnega dosjeja nemškega predsedovanja, *Digitalna obdavčitev*³⁴ in *E-zasebnost*³⁵. Vpliv korporativnega lobiranja je pogojen s preglednostjo in odprtostjo delovanja političnih institucij Evropske unije.

29 Več v dosjeh »The tools for a strong EU on the world stage« ter »Our strategic priorities in the world«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/strong-eu-in-the-world/2368430> in <https://www.eu2020.de/eu2020-en/strategic-priorities-worldwide-eu-presidency/2368028>.

30 Evropska komisija. *Digital Transformation in Africa*. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/africa>.

31 Več v dosjeju »Strengthening fundamental values and fundamental rights«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/strengthening-fundamental-values-and-fundamental-rights/2356966>.

32 Več v dosjeju »A vibrant civil society and the Conference on the Future of Europe«. Dostopno prek <https://www.eu2020.de/eu2020-en/civil-society-conference-on-the-future-of-europe/2360192>.

33 Corporate Europe Observatory in LobbyControl e.V. 2020. Tainted love - Corporate lobbying and the upcoming German EU Presidency. Bruselj in Köln. Dostopno prek <https://corporateeurope.org/en/TaintedLove>.

34 Vicky Cann. *German Government blows hot and cold on taxing internet giants*. Str. 36-37.

35 Vicky Cann. *Altered minds: Has the German Government shifted position on ePrivacy?* Str. 39-41.

Skupina novinarjev Investigate Europe opozarja na *zakonodajno nepreglednost odločanja v Svetu EU* in posledično slabšo preglednost nemškega predsedovanja. Na področju razvojnega sodelovanja Združenje nemških razvojnih in humanitarnih nevladnih organizacij izpostavlja nujnost *pravične in varne digitalizacije* v partnerstvu Afrika-Evropa.

2.2.1. Digitalna obdavčitev

Marca 2018 je Evropska komisija na zahtevo Francije in Nemčije pripravila predlog obdavčitve dohodkov digitalnih korporacij, kot so Amazon, Google in Facebook (t. i. evropski davek na digitalne storitve). Digitalni davek izhaja iz načela, da se dobički digitalnih dejavnosti obdavčijo v državi, v kateri se nahajajo uporabniki in potrošniki, tudi če podjetje v njej ni fizično prisotno. V izhodišču je bilo Nemčiji bližje oblikovanje globalne rešitve v okviru pogajanj Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD), zato je nemško zunanje ministrstvo pod pritiskom lobiranja federacije nemške industrije umaknilo podporo evropski rešitvi. Razlog naj bi bile grožnje ZDA s trgovinskimi sankcijami proti ključnim nemškim izvoznim industrijam. Nemško predsedovanje EU si sedaj prizadeva za doseg globalnega dogovora na ravni OECD. Ob tem se pojavlja dvom o dovolj ambicioznem globalnem dogovoru za digitalno obdavčitev zaradi nasprotovanja ZDA, ki ščiti interese ameriških internetnih podjetij. Nemško predsedovanje naj ne bi imelo rezervnega načrta za primer propada pogajanj na ravni OECD, do katerega lahko pride zaradi pritiskov korporativnega lobiranja in zastoja zaradi epidemije covid-19. V tem primeru bi bil za EU ustrezen izhod vrnitev k evropskemu davku na digitalne storitve. Za takšno rešitev se zavzema tudi Evropska komisija, ki išče dodatne vire prihodkov za financiranje skupnega evropskega odziva na epidemijo covid-19. V času fizične distance, ko velike tehnološke korporacije ustvarjajo dodatne dobičke zaradi povečane uporabe družbenih omrežij in spletnega nakupovanja, je davek na digitalne storitve toliko bolj v javnem interesu.

2.2.2. E-zasebnost

Elektronska zasebnost je digitalna pravica uporabnika interneta, ki se nanaša na zasebnost njegove spletne komunikacije, vključno z vsebino e-pošte, obiskanih spletnih strani, spletnih nakupov in metapodatkov (s kom, kdaj in kje je potekala komunikacija). Večino teh podatkov zbirajo sledilni piškotki in drugi načini elektronskega spremljanja, ki jih oglaševalci, založniki in platforme družbenih omrežij prodajajo in uporabljajo za tržno oglaševanje ali politično sporočanje. Kritiki opozarjajo, da gre pri tovrstnem tržnem upravljanju množičnih zasebnih podatkov za poslovni model nadzorovalnega kapitalizma. Januarja 2017 je Evropska komisija predstavila predlog uredbe o e-zasebnosti (Uredba o spoštovanju zasebnega življenja in varstvu osebnih podatkov na področju elektronskih komunikacij) s ciljem na novo urediti zbiranje podatkov prek piškotkov. Svoja predlog izhodišč je sprejel tudi Evropski parlament, ki se zavzema za večjo zaščito e-zasebnosti uporabnikov. Zastoj se zadnja tri leta dogaja v Svetu EU, v katerem vlade držav članic ne uspejo doseči soglasja glede skupnega predloga uredbe o e-zasebnosti (neuspešno je bilo tudi zadnje hrvaško predsedovanje EU)³⁶. Nemška vlada je julija 2019 objavila spremenjeno nemško pogajalsko izhodišče, v katerem je bolj naklonjena zaščiti uporabnikov (varovalke pri obdelavi metapodatkov, privzete nastavitve zasebnosti). Po drugi strani ostaja dovezetna za interese oglaševalske industrije s tem, ko podpira sporne sledilne zidove, ki obiskovalcem preprečujejo ogled vsebin na spletni strani v

³⁶ Podrobneje Ben Slinn, Joanna de Fonseka in Baker McKenzie. *Latest e-Privacy Regulation proposals: breaking the deadlock?* Dostopno prek <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-024-5857>.

primeru nestrinjanja z oglaševalskimi piškotki. Iskanje soglasja za uredbo o e-zasebnosti se bo nadaljevalo v času nemškega predsedovanja. Digitalne pravice v luči epidemije covid-19 ostajajo pomemben izziv za pravično Evropo. Velika tehnološka podjetja in njihovi poslovni modeli so v analizah in medijih prikazani kot rešitelji pred epidemijo. Po drugi strani države z njihovo pomočjo povečujejo obseg sledenja prebivalcem prek mobilnih telefonov, zdravstvenih podatkov in spletnih aplikacij. Zato je pomembno, da nemško predsedovanje doseže soglasje z drugimi državami članicami, ki se bo zavzemalo za večjo zaščito e-zasebnosti evropskih državljanov.

2.2.3. Pravično digitalno partnerstvo Afrika-Evropa

Priporočila civilne družbe za nemško predsedovanje Svetu EU za področje partnerstva med Afriko in Evropo³⁷ izpostavljajo potrebo po pravični in varni digitalizaciji, ki presega sedaj prevladujoča modela ameriškega podatkovnega kapitalizma in kitajskega podatkovnega nadzorovanja. Evropa in Afrika lahko skupaj oblikujeta tretjo pot na področju digitalizacije, ki bo osredotočena na demokracijo, participacijo in zaščito naravnih virov, spodbujala skupno dobro in trajnostni gospodarski razvoj. Gre za načelo »pravične digitalizacije«, po katerem so potrebe ljudi in njihove pravice merilo za naslavljanje izzivov digitalnega sveta. Priporočila civilne družbe za pravično digitalno partnerstvo Afrika-Evropa se nanašajo na naslednje izzive digitalizacije v Afriki:

- digitalno opismenjevanje prebivalstva (še posebej ranljivih skupin, kot so ženske in dekleta v državah v razvoju, ki nimajo osnovnih veščin za uporabo interneta in preprostih računalniških programov);
- zaščito digitalne zasebnosti za preprečenje izrabljanja osebnih podatkov za tržne ali politične namene (v sodelovanju z državljani vzpostaviti zakonodajni okvir za različna področja digitalizacije, kot so varnost podatkov, avtorske pravice);
- zmanjšanje vplivov na okolje, ki jih povzročajo investicije v digitalno infrastrukturo ter proizvodnja in uporaba elektronskih naprav (poleg tega morajo lokalne skupnosti prejeti pravičen delež dobička pri pridobivanju surovin za elektronske naprave);
- uporabo digitalnih orodij za dostop do informacij in politično participacijo državljanov, ki bo povečala preglednost in legitimnost vladnega odločanja ter podpirala aktivnosti civilne družbe in javne razprave.

V različnih afriških državah rastejo inovativne ali od drugod prenesene digitalne rešitve in poslovni modeli, ki naslavlja odsotnost javnih storitev pri naslavljanju osnovnih potreb ljudi, kot so neposredno oglaševanje lokalnih proizvodov, razpošiljanje zdravil ali uporaba učnih gradiv. Nemčija v svojem programu predsedovanja izkazuje ambicijo po nadaljnji krepitvi Evropske unije kot pomembnega akterja na področju solidarnosti in zagotavljanja miru in varnosti v svetu. Civilna družba zato poziva nemško predsedovanje Svetu EU k naslednjim ukrepom za pravično partnerstvo med Afriko in Evropo na področju digitalizacije:

1. Zagon mreže za digitalno pravosodje na vrhu Afriška unija-Evropska unija, ki bo namenjena večdeležniškim razpravam o predlogih na področju digitalne infrastrukture, varstva podatkov in podatkovne suverenosti.
2. Spodbujanje širšega zavezništva za digitalne veščine v Afriki s ciljem izkoristiti priložnosti digitalizacije za participativno in pregledno vladanje, boljše izobrazbene možnosti in gospodarski razvoj.

³⁷ Association of German Development and Humanitarian Aid NGOs. 2020. *For a fair partnership between Africa and Europe - Civil society recommendations for Germany's 2020 EU Council presidency*. Dostopno prek <https://venro.org/publikationen/detail/for-a-fair-partnership-between-africa-and-europe>.

3. Podpora lokalnim platformam, zagonskim podjetjem in pobudam civilne družbe za prilagoditev digitalnih storitev lokalnim potrebam v okviru digitalnega partnerstva med Afriško unijo in Evropsko unijo.

2.2.4. Preglednost nemškega predsedovanja EU

Svet Evropske unije je pogosto kritiziran kot najmanj pregledna izmed treh glavnih institucij EU pri sprejemanju zakonodaje EU. Emily O'Reilly, evropska varuhinja človekovih pravic, opozarja, da je za zainteresirane državljane skoraj nemogoče slediti zakonodajnim razpravam v Svetu, ki potekajo med predstavniki (ministri) vlad držav članic³⁸. Finsko predsedovanje Svetu EU v drugi polovici leta 2019 si je zato prizadevalo za pregledno in odprto delovanje s ciljem približati Evropsko unijo njenim državljanom in jo narediti razumljivejšo³⁹. Finska se kot znana zagovornica zakonodajne in upravne preglednosti in odprtosti zaveda, da gre za pomembna vzvoda povečevanja zaupanja v EU, krepitve legitimnosti in zagotavljanja odgovornosti odločanja. To usmeritev je spretno združila z uporabo digitalnih tehnologij. Med rezultati finskega predsedovanja na področju preglednega delovanja EU je tako več javno objavljenih internih dokumentov v spletnem registru Sveta EU, komunikacija prek Twitterja o novih zakonodajnih pogajanjih med Svetom in Evropskim parlamentom in objavljeni lobistični stiki višjih uradnikov v stalnem predstavništvu Finske pri EU. Finska je bila skupaj s Slovenijo med desetimi državami članicami, ki so pripravile neuradni dokument »Povečevanje preglednosti in odgovornosti: ključ do boljšega delovanja Unije«⁴⁰. Nemčija ni podprla dokumenta, prav tako se ni odzvala na poziv članov Evropskega parlamenta, da zagotovi preglednost svojega predsedovanja EU⁴¹. Poziv Nemčiji se nanaša na zakonodajno preglednost odločanja v Svetu EU (priprava in dostopnost zapisnikov delovnih sestankov in pogajalskih izhodišč držav članic), preglednost lobiranja (celovito objavljane lobističnih stikov in srečanj v povezavi z aktivnostmi Sveta EU in stalnimi predstavništvimi držav članic pri EU), nova pravila in kulturo preprečevanja čezmernega korporativnega vpliva na predsedovanje EU ter zavrnitev vseh korporativnih sponzorstev za predsedovanje EU.

3. Pričakovanja do slovenskega digitalnega dosjeja

Slovenija bo 1. julija 2021 drugič prevzela šestmesečno predsedovanje Svetu Evropske unije. Programski okvir slovenskega predsedovanja na področju digitalizacije do ločata 18-mesečni program Sveta EU in 6-mesečni program s prednostnimi nalogami Slovenije. Slovenija mora pripraviti tudi koledar političnih, kulturnih in ostalih dogodkov v času predsedovanja.

38 Harald Schumann. 2020. *Secrets of the Council*. Dostopno prek <https://www.investigate-europe.eu/en/2020/secrets-of-the-council/>.

39 European Court of Auditors. 2019. *Transparency in the work of the EU Council: A Presidency perspective*. Dostopno prek <https://medium.com/ecajournal/transparency-in-the-work-of-the-eu-council-a-presidency-perspective-e58636b56758>.

40 Belgium, Denmark, Estonia, Finland, Ireland, Latvia, Luxembourg, The Netherlands, Slovenia, Sweden. 2020. *Non paper - Increasing transparency and accountability of the EU*. Dostopno prek <https://www.permanentrepresentations.nl/permanent-representations/pr-eu-brussels/documents/publications/2019/06/18/non-paper---transparency-and-accountability>.

41 Politico.eu. *MEPs urge transparency ahead of German Council presidency*. Dostopno prek <https://www.politico.eu/article/meps-urge-transparency-german-council-presidency/>.

3.1. 18-mesečni program Sveta EU

18-mesečni program nemškega, portugalskega in slovenskega predsedstva⁴² zajema prioritete digitalizacije v okviru naslednjih smeri delovanja:

- zaščita državljanov in svoboščin (boj proti dezinformacijam, digitalne pravice državljanov, etika umetne inteligence, kibernetska varnost in e-pravosodje);
- gospodarska osnova: evropski model za prihodnost (tehnološka avtonomija, digitalne finančne storitve, obdavčitev digitalne ekonomije, digitalizacija storitev in organizacij, tehnologije in infrastruktura za digitalno suverenost EU, digitalni ekosistem v strateških sektorjih, blokovne verige, gigabitna povezljivost, 5G, podatkovni ekosistem, digitalno izobraževanje in varstvo potrošnikov na digitalnem trgu);
- zelena, pravilna in socialna Evropa (delo na daljavo prek digitalnih orodij, digitalni dostop do izobraževanja ter digitalna znanja in kompetence);
- zastopanje evropskih interesov in vrednot po svetu (odpornosti proti hibridnim grožnjam in dezinformacijam ter kibernetska varnost).

3.2. Prednostne naloge predsedovanja Slovenije

Vlada Republike Slovenije je 5. septembra 2019 sprejela osnutek prednostnih nalog predsedovanja Svetu Evropske unije⁴³. V sklop ključnih prednostnih nalog »Evropska unija, temelječa na trajnostnem razvoju« sta vključena *digitalizacija* in *razvoj umetne inteligence*. V zvezi z njima želi Slovenija v času predsedovanja odpreti razpravo o različnih vidikih digitalizacije, izzivih za znanost, potencialu za podjetja, mesta, vasi in potrošnike ter o etičnem in regulativnem vidiku, ki temelji na varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Umetna inteligenca je izpostavljena tudi v sklopu ključnih prioritet »Evropska unija, temelječa na vladavini prava« v povezavi z razpravo o etičnem in regulativnem vidiku uporabe umetne inteligence, ki mora temeljiti na spoštovanju demokracije, vladavine prava in človekovih pravic. Slovenija pri tem podpira vzpostavljanje mehanizmov verifikacije in certifikacije sistemov in orodij na področju umetne inteligence. V tretjem sklopu prioritet »Varna Evropska unija kot garant dobrega partnerja v soseščini in svetu« si bo Slovenija prizadevala za krepitev sodelovanja EU na področju odvratanja terorističnih, kibernetskih in informacijskih napadov ter hibridnih delovanj.

Predvidene prednostne naloge slovenskega predsedovanja na področju digitalizacije, ki se nanašajo na evropske državljane in civilno družbo, so po sestavah Sveta EU naslednje:

- odprti podatki za učinkovito in odzivno vodenje razvojnih politik mest (Svet za splošne zadeve);
- umetna inteligenca v povezavi s civilno odgovornostjo in avtonomnimi vozili ter boj proti sovražnemu govoru na spletu (Svet za pravosodje in notranje zadeve);
- enakost spolov z vidika digitalizacije in digitalizacija v povezavi z zdravstveno pismenostjo (Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov);

42 Svet Evropske unije. 2020. *Napredek pri uresničevanju strateške agende - osemnajstmesečni program Sveta (1. julij 2020–31. december 2021)*. Dostopno prek <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8086-2020-REV-1/sl/pdf>.

43 Vlada Republike Slovenije. 2019. *Osnutek prednostnih nalog predsedovanja Republike Slovenije Svetu Evropske unije v drugi polovici leta 2021 in pregled aktualnih vsebin*. Dostopno prek <https://imss.dz-rs.si/ImiS/ImisAdmin.nsf/ImisnetAgent?OpenAgent&2&DZ-MSS-01/d09ca5d0a950bb4b0a2524141856b5f11938bddab63585ab99e556be046e9822>.

- krepitev digitalne dimenzije notranjega trga za podjetja in potrošnike, družba 5.0 in družbeno odgovoren razvoj umetne inteligence (Svet za konkurenčnost);
- digitalizacija na splošno, 5G in umetna inteligenca ter kibernetika varnost (Svet za promet, telekomunikacije in energijo);
- digitalizacija in trajnostni razvoj (Svet za okolje);
- boj proti dezinformacijam na spletu, digitalizacija in novi poklici na področju poklicnega usposabljanja (Svet za izobraževanje, mladino, kulturo in šport).

Vlada RS bo do konca leta 2020 posodobila 6-mesečni program predsedovanja zaradi menjave vlade v marcu in uskladitve z 18-mesečnim programom predsedovanja Nemčije, Portugalske in Slovenije, ki ima poudarek na ukrepih, povezanih s pandemijo covid-19⁴⁴. Slovenija bo končni program predstavila v Evropskem parlamentu in širši javnosti ob začetku predsedovanja.

3.3. Pričakovanja nevladnih organizacij

Večina digitalne agende slovenskega predsedovanja bo podedovane. Dosjeji na področju digitalizacije bodo vključevali akte iz 18-mesečnega programa Sveta EU, ki bodo zapadli v čas predsedovanja Slovenije oziroma bodo ostali nedokončani po nemškem ali portugalskem predsedovanju. Prav tako bodo digitalni dosjeji vključevali akte, katere bo Evropska komisija v okviru svojega delovnega programa predložila v času predsedovanja (npr. posodobljen akcijski načrt za 5G in 6G omrežja, prenova strategije interoperabilnosti za evropske javne storitve, pobuda za izboljšanje delovnih pogojev platformnih delavcev, pobuda za krožno elektroniko, globalna digitalna razvojna strategija). Ne glede na to ima Slovenija med predsedovanjem priložnost, da na področju digitalne preobrazbe Evropske unije izpostavi in opozori na vsebine, ki bodo dale slovenski pečat digitalni preobrazbi Evropske unije.

3.3.1. Pričakovanja do podedovanih digitalnih dosjejev Nemčije in Portugalske

Pri podedovanih digitalnih dosjejih in predloženih aktih Evropske komisije mora Slovenija slediti načelu *evropskega pristopa k digitalni preobrazbi* s poudarkom na **digitalni koheziji**. Gre za načelo, katerega poudarja Svet EU v sklepih »Krepitev digitalne in gospodarske konkurenčnosti v Uniji ter digitalna kohezija« (2020) in »Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope« (2019). Načelo evropskega pristopa k digitalni preobrazbi vsebuje naslednje usmeritve⁴⁵:

- 1) trajnostna digitalna preobrazba, ki je po meri človeka in okolja,
- 2) vključujoča in demokratična digitalna družba,
- 3) etična in odgovorna digitalizacija in
- 4) socialno pravičen in tehnološko nevtralen digitalni trg.

V okviru uresničevanja 18-mesečnega programa Sveta EU si mora Slovenija v skladu z navedenimi usmeritvami prizadevati za naslednje rezultate:

⁴⁴ Slovenska tiskovna agencija. *Govt to change Slovenia's EU presidency programme*. Dostopno prek <https://english.sta.si/2788436/govt-to-change-slovenias-eu-presidency-programme>.

⁴⁵ Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo. *Manifest »Za internet ljudi« – Za digitalizacijo z vrednotami in socialno pravičen internet*. Dostopno prek <https://www.informacijska-druzba.org/manifest-za-internet-ljudi/>.

- soglasje držav članic o čim večji zaščiti e-zasebnosti evropskih državljanov;
- vzpostavitev evropske obdavčitve dohodkov digitalnih korporacij;
- sprejem na etiki utemeljene regulacije umetne inteligence;
- sprejem priporočil za učinkovito preprečevanje sovražne govora na spletu in družbenih omrežjih;
- pripravo političnih ukrepov za doseganje okoljskih ciljev EU s pomočjo digitalizacije;
- sprejem skupnega evropskega okvira za varen dostop in izmenjavo elektronskih zdravstvenih kartotek (v povezavi z zdravstveno pismenostjo);
- sprejem političnih ukrepov za doseganje enake zastopanosti žensk in moških na trgu dela, ki ga digitalno preoblikujeta umetna inteligenca in platformno delo;
- sprejem globalne digitalne razvojne strategije, ki bo upoštevala priporočila civilne družbe za pravično digitalno partnerstvo Afrika-Evropa.

3.3.2. Predlogi za dopolnitev prednostnih nalog slovenskega digitalnega dosjeja

Slovenija se je v skupnem 18-mesečnem programu prednostnih nalog trojnega predsedstva zavezala k uresničevanju podnebno nevtralne, zelene, pravične in socialne Evrope. To področje uresničevanja strateške agende Sveta EU je podhranjeno z vidika digitalne preobrazbe. Primanjkljaj se kaže v primerjavi s pomenom, ki se digitalni preobrazbi namenja pri prednostnih nalogah na področju razvoja evropske gospodarske osnove. Slovenija ima v tem pogledu priložnost, da v času predsedovanja Svetu EU nameni pozornost družbenim vidikom digitalizacije, ki se nanašajo na **zaupanje v digitalne tehnologije**.

Zaupanje družbe je ključnega pomena za digitalno preobrazbo in je pogojeno s predstavo ljudi o koristih digitalnih tehnologij za kakovost njihovih življenj. Pri tem imajo ključno vlogo informiranost, usposobljenost in ozaveščenost. Zadnja raziskava evropskega javnega mnenja Eurobarometer o odnosu do učinkov digitalizacije na vsakdanje življenje⁴⁶ ugotavlja, da 27 odstotkov vprašanih ni dovolj usposobljenih za uporabo digitalnih tehnologij v vsakdanjem življenju. Raziskava tudi ugotavlja, da 34 odstotkov vprašanih ni pripravljenih varno deliti nekaterih svojih osebnih podatkov za izboljšanje javnih storitev. Več kot polovica, 55 odstotkov vprašanih je odgovorilo, da vsaj enkrat na teden ali pogosteje naletijo na novice ali informacije, za katere menijo, da potvarjajo resnico ali so napačne. V raziskavi je 57 odstotkov vprašanih odgovorilo, da podatki o tem, koliko energije porabi zagotavljanje in uporaba spletnih storitev (npr. predvajanje video posnetkov ali iskalniki), ne bi vplivali na njihovo uporabo teh storitev.

Raziskava o odnosu do učinkov digitalizacije na vsakdanje življenje je bila izvedena pred pandemijo covid-19, zato lahko domnevamo, da se je zaradi intenzivnejše uporabe digitalnih tehnologij v obdobju fizične distance povečala občutljivost ljudi v povezavi z zasebnostjo in resničnostjo informacij. V praksi so se razkrile dodatne vrzeli v digitalni preobrazbi, kot so težave s komunikacijo na daljavo zaradi pomanjkljive digitalizacije javnih storitev, plačljive in nezdružljive programske opreme ter uporabnikom neprijaznih e-storitev. Nevladne organizacije so zaznale težave pri izvajanju dela in učenja od doma ter pri e-vključenosti ranljivih družbenih skupin⁴⁷.

Navedene družbene vidike digitalizacije v spremenjenih življenjskih razmerah zaradi pandemije covid-19 bi morala Slovenija v času predsedovanja izpostaviti kot sa-

⁴⁶ Eurobarometer. 2020. *Attitudes towards the impact of digitalisation on daily lives*. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2228>.

⁴⁷ Mreža nevladnih organizacij za vključujočo informacijsko družbo. 2020. *Epidemija koronavirusa razgalila vrzeli digitalizacije Slovenije v segmentu e-veščin, e-storitev in e-vsebin*. Dostopno prek <https://www.informacijska-druzba.org/2020/06/18/vabilo-dan-vkljucujoce-informacijske-druzbe-2020/>.

mostojen del digitalnega dosjeja z delovnim naslovom »Digitalna kohezija – zaupanje družbe v digitalne tehnologije«. V okviru tega dosjeja bi morala Slovenija med predsedovanjem izvesti naslednje aktivnosti:

1. Organizacijo večdeležniške konference z naslovom »Zaupanje družbe v digitalne tehnologije«, ki bo oblikovala politično deklaracijo za krepitev digitalne kohezije Evropske unije s poudarkom na opolnomočenju ljudi za naslavljanje gospodarskih, socialnih in okoljskih vidikov digitalnih tehnologij (cenovna dostopnost in uporabniška prijaznost digitalnih tehnologij, pametna uporaba namesto intenzivne, digitalne veščine za vsakdanje življenje s poudarkom na obdobjih fizične distance, ozaveščanje o okoljskih posledicah digitalnih tehnologij itd.).
2. Oblikovanje politične pobude za dopolnitev evropskega indeksa digitalnega gospodarstva in družbe (DESI) z razsežnostjo, ki bo merila kakovost življenja v digitalnih družbah držav članic EU (podlaga za oblikovanje dodatne komponente so lahko ROAM-X indikatorji, ki se nanašajo na človekove pravice, odprtost, dostopnost in večdeležniško sodelovanje⁴⁸).
3. Zagovarjanje interesov manjših držav članic v povezavi z digitalno suverenostjo (npr. jezikovna enakopravnost programske opreme in digitalnih storitev, enak dostop za uporabnike internetnih platform in digitalnih storitev v državah z majhnim nacionalnim trgom, uporaba odprtih standardov).
4. Priprava političnih ukrepov za izboljšanje preglednosti delovanja Sveta EU z uporabo digitalnih orodij v skladu z neuradnim dokumentom »Povečevanje preglednosti in odgovornosti: ključ do boljšega delovanja Unije«, pri pripravi katerega je sodelovala tudi Slovenija;
5. Podpora digitalni preobrazbi nevladnega sektorja v Evropski uniji (dostopna programska in strojna oprema, digitalna infrastruktura, kompetence, marketing, varnost, spodbujanje uporabe prostega programja in storitev).

3.3.3. Pričakovani učinki predlaganih dopolnitev digitalnega dosjeja

Predlagane dopolnitve digitalnega dosjeja slovenskega predsedovanja Svetu EU bodo prinesle naslednje tri učinke: 1) Slovenija se bo predstavila kot država članica, ki zagovarja digitalno kohezivnost ter predlaga ustrezne politične rešitve za trajnostno digitalno preobrazbo Evropske unije, 2) ambiciozen digitalni dosje na evropski ravni bo spodbudil politične odločevalce v Sloveniji, da oblikujejo nacionalni politični konsenz o dolgoročnih vsebinskih in organizacijskih okvirih digitalne preobrazbe Slovenije in 3) izzivi trajnostne digitalizacije in zaupanja v digitalne tehnologije so področja, ki zahtevajo povezovanje različnih deležnikov in čezsektorsko sodelovanje.

4. Informiranje javnosti in vključevanje civilne družbe

Slovenija je ena izmed desetih držav članic EU, ki so januarja 2020 pripravile neuradni dokument »Povečevanje preglednosti in odgovornosti: ključ do boljšega delovanja Unije«. Izhodišče dokumenta predstavlja stališče držav, da je na prihodnost pripravljena in učinkovita Evropska unija, ki je odgovorna ter uživa zaupanje in sodelovanje svojih državljanov. Pri tem sta ključna krepitev odprtosti in izmenjave informacij, ker približu-

⁴⁸ UNESCO. 2019. *Internet universality indicators: a framework for assessing Internet development*. Dostopno prek <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000367617.locale=en>.

jeta državljane Evropski uniji in omogočata institucijam večjo legitimnost, odgovornost ter učinkovitost. Dokument v nadaljevanju ugotavlja, da so institucije v zadnjih letih pokazale svojo zavezanost k posodobitvi zakonodajnih delovnih metod EU po načelih iskrenega sodelovanja, preglednosti, odgovornosti in učinkovitosti. Določene pobude so že bile uresničene, druge pa so bile predlagane in so v pogajanjih. Kljub temu je glede na trenutni razkorak med politiko preglednosti EU in pričakovani državljani še vedno prostor za izboljšave. Neuradni dokument za izboljšanje delovanja Unije se nanaša na odločanje v Svetu EU, zato je še posebej relevanten za uresničevanje načel preglednosti in sodelovanja državljanov pri izvedbi predsedovanja Slovenije Svetu EU.

4.1. Informiranje o pripravah na predsedovanje Svetu EU

Vlada RS je na spletnem mestu državne uprave⁴⁹ vzpostavila spletno podstran z informacijami o projektu Predsedovanje Slovenije Svetu EU 2021 (dostop v avgustu 2020). Podstran vsebuje tri vsebinske sklope: »Program in prednostne naloge«, »Priprave na predsedovanje« in »Promocija Slovenije«. V prvem sklopu sta dostopna 18-mesečni program Nemčije, Portugalske in Slovenije ter splošna informacija o dvodelni sestavi 6-mesečnega programa predsedovanja Slovenije. V drugem sklopu je objavljen kratek opis organizacijskega in logističnega okvira za izvedbo priprav na predsedovanje, na katerega se navezujejo javne objave in prosta delovna mesta. Tretji sklop vsebuje priročnik »Košarica mest za pripravo spremljevalnega programa predsedovanja«. Podstran z informacijami o predsedovanju Svetu EU dopolnjujejo novice o pripravah na predsedovanje in aktivnostih Slovenije v povezavi z aktualnim nemškimi predsedovanjem.

4.1.1. Nepregledno informiranje o prioritetah Slovenije

Spletna podstran z informacijami o projektu predsedovanja Svetu EU je zelo skopa z vsebinami o prioritetah 6-mesečnega programa Slovenije. V avgustu 2020 so bili v zvezi s prioritetami predsedovanja objavljeni skupen program tria predsedstev Nemčije, Portugalske in Slovenije ter splošne informacije o aktivnostih resornih ministrstev in izjave predstavnikov vlade v aktualnih novicah. Na spletni podstrani ni dostopen osnutek prednostnih nalog predsedovanja Svetu Evropske unije, ki ga je Vlada RS sprejela septembra 2019 (glej sklop 3.2). Prav tako niso objavljene aktualne informacije o procesu oblikovanja šestmesečnih prioritet Slovenije. Na primer Ministrstvo za javno upravo na svojem spletnem mestu manj kot leto dni pred začetkom še ni objavilo novic o predsedovanju Slovenije Svetu EU v povezavi s področji digitalizacije družbe, elektronskih komunikacij in informacijske varnosti⁵⁰. Projektna skupina za koordinacijo priprav in izvedbe predsedovanja je januarja 2020 pripravila prvi osnutek koledarja slovenskega predsedovanja, ki tudi ni dostopen širši javnosti⁵¹. Nastale razmere zaradi pandemije covid-19 so bistveno spemile prvotni organizacijski in vsebinski okvir predsedovanja Slovenije. Določene vsebine in načrtovane prioritete zato niso več relevantne. Ne glede na to si mora Vlada RS prizadevati za pregledno, na enem spletnem

49 Vlada Republika Slovenije. *Predsedovanje Slovenije Svetu EU 2021*. Dostopno prek <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/predsedovanje-slovenije-svetu-eu-2021/>.

50 Izpis novic na spletnem mestu državne uprave. Dostopno prek: [https://www.gov.si/novice/?date=&org\[\]=8&tag\[\]=505&nrOfItems=20](https://www.gov.si/novice/?date=&org[]=8&tag[]=505&nrOfItems=20).

51 Vlada Republike Slovenije. *Informacija o stanju priprav na predsedovanje Republike Slovenije Svetu Evropske unije v drugi polovici leta 2021*. Dostopno prek [http://vrs-3.vlada.si/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/5141b92d92c47653c1258529004be19a/\\$FILE/informacija4.pdf](http://vrs-3.vlada.si/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/5141b92d92c47653c1258529004be19a/$FILE/informacija4.pdf).

mestu dostopno in sprotno informiranje javnosti o političnih in vsebinskih prioritetah predsedovanja Svetu EU.

4.2. Vključevanje nevladnih organizacij med predsedovanjem

Vključevanje nevladnih organizacij v pripravo in izvedbo predsedovanja pripomore k večji preglednosti in boljšim odločitvam Sveta EU. Država Slovenija je pridobila takšno izkušnjo med prvim predsedovanjem, ki je potekalo od 1. januarja do 30. junija 2008. Takrat je bil za izvajanje komuniciranja med Vlado RS in nevladnimi organizacijami pred in med predsedovanjem Svetu EU vzpostavljen spletni portal *Predsedovanje.si*⁵². Portal je podpiral medsebojno informiranje resornih ministrstev in nevladnih organizacij o dejavnostih in dogodkih med predsedovanjem ter spletni dialog o prednostnih nalogah, pripravi stališč za konkretne dosjeje in vsebinski pripravi neformalnih dogodkov. Med predsedovanjem so potekali tudi informativni sestanki resornih ministrstev z nevladnimi organizacijami na temo poročanja o predsedovanju. Poročilo o prvem predsedovanju Slovenije Svetu EU⁵³ navaja kot primera sodelovanje in dialog z nevladnimi organizacijami pri upoštevanju problematike otrok v oboroženih konfliktih znotraj operacij kriznega upravljanja ter zagotavljanju skladnosti politik za razvoj. Podobno komunikacijsko prakso med Vlado RS in nevladnimi organizacijami bi bilo zato treba vzpostaviti tudi za predsedovanje v letu 2021. Vključevanje nevladnih organizacij med predsedovanjem bi se moralo nanašati na naslednja tri področja⁵⁴:

1. Tekoče informiranje o pripravi stališč (do predlogov zakonodajnih aktov in predlogov odločitev politične narave EU), usmeritev (do predlogo aktov EU, ki niso zakonodajne narave) in izhodišč (za delovanje predstavnikov RS v Svetu EU na ravni ministrov držav članic EU in v Evropskem svetu) Vlade RS.
2. Vnaprejšnje objavljane dnevni redov delovnih sestankov Sveta EU, sprotno objavljane zapisnikov sestankov in izboljššan dostop do dokumentov (tudi v postopkih dialoga med Parlamentom, Svetom in Komisijo).
3. Omogočanje sodelovanja javnosti pri oblikovanju stališč, usmeritev in izhodišč Vlade RS, ki so pomembna za oblikovanje odločitev EU.

Vlada RS do avgusta 2020 ni pokazala interesa za vzpostavitev mehanizma za vključevanje nevladnih organizacij v predsedovanje Svetu EU v drugi polovici leta 2021. Prav tako nevladne organizacije v javnem interesu na področju razvoja informacijske tehnologije niso vključene v programiranje prioritet slovenskega digitalnega dosjeja.

52 Delakorda, Simon in Matej Delakorda. 2009. Contribution to democratization of the EU Council presidency: NGO's eparticipation portal *Predsedovanje.si*. V *Electronic participation: proceedings of ongoing research, general development issues and projects of ePart 2009*, ur. Efthimios Tambouris in Ann Macintosh, 147–156. ePart 2009, 1st International conference Linz, Austria, September 1–3, 2009. Linz: Trauner Verlag Universität. Dostopno prek: http://www.inepa.si/images/stories/datoteke/Contribution_to_democratization_of_the_EU_Council_presidency_NGOs_eparticipation_portal_Predsedovanje.si.pdf.

53 Vlada Republike Slovenije. *Poročilo o predsedovanju Slovenije Svetu EU od 1. januarja do 30. junija 2008*. Dostopno prek http://www2.gov.si/zak/Pre_akt.nsf/76a77e80d2bb67a8c12566160029fa81/c523aadbd85a145dc1257481002eb135?OpenDocument&ExpandSection=1.

54 Povzeto in dopolnjeno po Rozman, Klara in Senka Vrbica. 2015. *Analiza sodelovanja javnosti pri oblikovanju stališč RS do dokumentov EU na področju varstva okolja in urejanja prostora*. Plan B – mreža nevladnih organizacij za trajnostni razvoj in Mreža za prostor.

5. Zaključek

Aktualne politične smernice digitalne preobrazbe Evropske unije namenajo večino pozornosti digitalnemu notranjemu trgu, tehnološki konkurenčnosti in suverenosti. Podpora družbenim in socialnim vidikom digitalne preobrazbe je prisotna le do mere, ki še ustreza funkciji digitalne ekonomije. Evropska unija se sicer sklicuje na evropski pristop k digitalizaciji, ki v nasprotju z ameriškim in kitajskim modelom vključuje digitalno kohezijo kot svoj sestavni del. Ne glede na to je očitno, da EU na področju digitalizacije še išče kompromis med zelenim in digitalnim prehodom ter vzpostavljanjem socialnega stebra, katerega rezultat bo trajnostna razvojna digitalna preobrazba. Država Slovenija bo s predsedovanjem Svetu EU v drugi polovici leta 2021 prevzela politično odgovornost za uresničevanje evropske strategije digitalne preobrazbe. Pri tem ima na voljo dva scenarija delovanja. Po prvem scenariju bo predsedovanje Svetu EU izvedla predvsem po operativni plati sledeč podedovani agendi nemškega in portugalskega predsedovanja. Takšen pristop je ubrala med prvim predsedovanjem Svetu EU leta 2008. Po drugem scenariju lahko Slovenija, ob predpostavki premišljenega in zrelega političnega pristopa, uveljavi svoje ambicije, ki so v sozvočju z aktualnimi razvojnimi izzivi, a hkrati zaradi vpliva korporativnih interesov na obrobju evropske politične agende. Na področju digitalne preobrazbe bo takšno ambicijo predstavljalo sprejetje evropske politične deklaracije za družbeno zaupanje v digitalne tehnologije. Takšna deklaracija bo zavezovala države članice EU h ukrepom za krepitev evropske digitalne kohezije (cenovna dostopnost in uporabniška prijaznost digitalnih tehnologij, digitalna pismenost za vsakdanje življenje, spodbujanje odprtih standardov, jezikovna enakopravnost in tehnološka nevtralnost programske opreme in digitalnih storitev, dopolnitev evropskega indeksa digitalnega gospodarstva in družbe s komponento kakovosti življenja, digitalizacija nevladnega sektorja itd.). Prav tako bo slovensko predsedovanje pustilo dodaten evropski pečat, če bo izvedlo vzorčni primer krepitve preglednosti in odgovornosti sprejemanja odločitev v Svetu EU. Vzorčni primer bo vključeval sprotno spletno informiranje in omogočanje sodelovanja javnosti pri pripravi stališč, usmeritev in izhodišč Vlade RS, ki so pomembna za oblikovanje odločitev EU ter vnaprejšnje objavljane dnevni redov delovnih sestankov Sveta EU, sprotno objavljane zapisnikov sestankov in izboljššan dostop do dokumentov Sveta. Na ta način bo Slovenija politični vpliv, ki ga bo imela med predsedovanjem, kapitalizirala za krepitev evropske digitalne kohezije in zmanjševanje demokratičnega primanjkljaja Evropske unije – dveh ambicij, ki sta v javnem interesu evropskih državljanek in državljanov.

Prispevek je nastal s finančno pomočjo projekta 'Towards an open, fair and sustainable Europe in the world - EU Presidency Project 2019-2021', ki ga financirata Evropska unija in ga izvajajo nacionalne plačorme FINGO, FOND in CROSOL v sodelovanju z evropskim združenjem CONCORD. Projekt v Sloveniji sofinancira Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, izvaja ga platforma SLOGA.

